

הראשונים: פרק בהיסטוריה של הרפואה הווטרנרית בישראל

א' שמשוני

מנהל השירותים הווטרנריים ובריאות המקנה, מדינת ישראל (1974-1999)

על פי הרצאה בטכס הענקת תעודות לבוגרי מחזור כ"ב, ביה"ס לרפואה וטרנרית ע"ש קורט, רחובות, 4.7.2011

ע"י "חיל המשלוח המצרי" בפיקודו של גנרל סר אדמונד אלנבי מידי הטורקים, אישרה מועצת חבר הלאומים בג'נבה, את המנדט הבריטי על ארץ ישראל. בעקבות כך התקיים לראשונה מפקד אוכלוסין של האוכלוסייה באזור. על פי המפקד, אוכלוסיית פלשתינה-א"י מנתה אז כ-700 אלף איש, מתוכם כ-70 אלף יהודים. באותה עת היו בארץ 17 וטרנרים. מתוכם, שבעה במשרות מלאות בשירות הווטרנרי הממשלתי: שני בריטים (שאחד מהם, ג'מ. סמית, מילא את תפקיד הרופא הווטרנר הראשי), ארבעה ערבים (ביפו, שכם, ירושלים ונצרת) ויהודי אחד (בחיפה). כמו כן הועסקו שלשה וטרנרים במשרות ממשלתיות חלקיות, מהם שניים יהודים ואחד יווני. ארבעה וטרנרים יהודים נוספים עבדו מחוץ לשירות הממשלה, בעיקר במשקי החי של ההתיישבות היהודית. היו בארץ עוד שני וטרנרים מצריים ויווני אחד.

ביום ששי, 7 ביולי 1922, עם שחר, יוצא ד"ר שלמה (זיגמונד) פרוינד מביתו שבמושבה יבנאל, בגליל התחתון, ועולה על סוסו ככלל בוקר; אך הבוקר הוא אינו יוצא לביקורים ברפתות ובאורוות ביבנאל וסביבתה אלא רוכב לתחנת הרכבת שבצמח כדי להגיע לחיפה. הוא הוזמן להשתתף בפגישה שתעסוק בהקמת ארגון רופאים וטרנרים עבריים בארץ ישראל. מצמח יוצאת, מדי בוקר, רכבת לחיפה, נסיעה בת קרוב לחמש שעות. ואולם כשהרוכב בן ה-27 מגיע לדגניה, קרוב לשני ק"מ מצמח, הוא נוכח שאחר את הרכבת - שורה ארוכה של קרונות נוסעים וקרונות משא עם תוצרת חקלאית ממשקי עמק הירדן - חולפת על פניו בדרכה לחיפה (תמונות מס' 2-3).

שנת 1922 תעמוד במרכז עניינינו מסיבות נוספות. כקוריוז ניתן למנות כקישור גם את העובדה שאתם בוגרי המחזור ה-22 של ביה"ס "קורט" לרפואה וטרנרית.

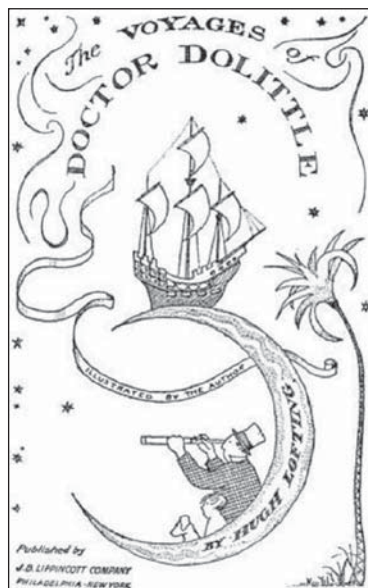
לפיכך, האסיפה נפתחת בשבת, 8 ביולי 1922, בביתו של ד"ר יצחק סמסונוב, בשדרות בת-גלים 10, בהיעדרו של ד"ר פרוינד. מספר

בוגרים יקרים ובני משפחותיהם, מורים, חברי סגל בית הספר, נכבדיי -

דיקן הפקולטה לחקלאות הזכיר קודם בדבריו את ד"ר ג'יימס הרויט. סיפוריו של הרויט על בעלי חיים ועל בעליהם, מכפרי יורקשייר הירוקה, הקסימו רבים מכם ואולי אף תרמו, במידה זו או אחרת, להחלטתכם ללכת בעקבותיו ולהקדיש שבע משנותיכם המובחרות ללימודי הרפואה הווטרנרית.

ג'יימס הארויט של בני דורי היה ד"ר ג'ון דוליטל. אמנם הוא לא היה רופא וטרנר אלא רופא "פשוט", רופא אנוש, שנהג לאסוף בעלי חיים חולים לביתו ולרפא אותם, ובעזרתה של התוכית פולינזיה למד לדבר את שפת החיות, כשלמה המלך "שלנו" בשעתו. בעיני בני דורי וגם בעיני צעירים מאיתנו, נחשב ג'ון דוליטל כווטרנר האולטימטיבי והשם "דוקטור דוליטל" הפך לסמל - הכינוי לרופא וטרנר, דרך כלל. הספר "מסעות ד"ר דוליטל", "The Voyages of Doctor Dolittle" מאת יו לופטינג, יצא לאור באנגליה בשנת 1922. דורות של ילדים קראו ספר זה בשקיקה; במהלך השנים תורגם מספר פעמים לעברית, ועדיין נקרא על ידי ילדים רבים - לרבות נכדיי (תמונה מס' 1).

ב-24 ביולי 1922, קרוב לארבע שנים לאחר כיבוש הארץ

תמונה מס' 1

תמונה מס' 3: רכבת העמק

לעדריו של הסולטאן – נשלח שם טוב מאיסטנבול לחקור את המגיפה ולסייע בעצירתה. הוא מגלה שהמחלה הגיעה ארצה בבקר שהגיע לנמל יפו מטורקיה ולא, כפי שהניחו קודם, ממצרים ומסודן, והופצה דרך שוק הבהמות בלוד. להגנה על הבקר נהוג היה באותם ימים, להזריק לפרות אנטי-סרום. המלצת המשרד הראשי באיסטנבול היא להזריק 25 סמ"ק לפרה, אך ד"ר שם טוב נוכח במהלך עבודתו כי כמות זו אינה מקנה הגנה מספקת לבקר המקומי ומחליט להזריק 100 סמ"ק לראש. החלטתו מסתמכת גם על מידע שהגיע אליו על תצפיות בסודן ובמצרים, שנערכו ע"י החוקר הגרמני ד"ר רוברט קוך, שבעקבותיהן המליץ על מינון גבוה של הנסיוב. הפקידים בקושטא דורשים דיווח והסבר לכך שמגיעות מירושלים בקשות למשלוחים נוספים של הנסיוב. מה שווה יותר מאלף מילים כתובות, גם ב־1904? מוזמן

תמונה מס' 2:
ד"ר שלמה פרוינד, יבנאל, 1922

משתתפיה – ארבעה: בעל הבית ושלושת אורחיו – ד"ר יוסף שם טוב (סינטו), ד"ר משה כספי (סרברייסקי) וד"ר יעקב קבקביץ (לימים נריה, אשר יזם את האסיפה, עם סמסונוב). דיוניהם מסוכמים – פה אחד – ביום ראשון, 9 ביולי, בהחלטה על יסוד "אגודה של הרופאים הווטרינרים העברים בא"י ועל הצטרפותה, כסקציה וטרינרית "בעלת זכויות אוטונומיות בכל השאלות המקצועיות" להסתדרות הרפואית העברית בא"י. הודעה על הקמת האגודה מתפרסמת בביטאון ההסתדרות הרפואית ובירחון החקלאי "השדה" (בנובמבר 1928 החליטה האסיפה הכללית של האגודה, בחיפה, להיפרד מההסתדרות הרפואית ולהקים ארגון עצמאי בשם "הסתדרות הרופאים הווטרינרים בארץ ישראל" – "The Palestine Veterinary Surgeons Association"); לימים – "הסתדרות הרופאים הווטרינרים בישראל" (ה.ר.ו.י.).

את התקופה הבראשיתית הזו נסקור דרך סיפורם המקוצר של החמישה – הארבעה שהגיעו והרוכב המתוסכל – לפי סדר כניסתם לעבודה בארץ ישראל (תמונה מס' 4).

ראשון (1904) הגיע ד"ר יוסף שם טוב (סינטו). יליד סרס (Seres) שליד סלונקי, 1879, אז – תחת השלטון העותמני, סיים בשנת 1900 את לימודי הרפואה הווטרינרית בקושטא, היא איסטנבול. בשנת 1903 פורצת בארץ, שהייתה פרובינציה נידחת באימפריה העותמאנית, מגיפת דבר הבקר. כאשר המחלה, בשנת 1904, חודרת גם

תמונה מס' 4: החמישה (בסוגריים – שנת תחילת העבודה בארץ כווטרינר)

צלם. וכך אנו זוכים בתמונתו ההיסטורית משנת 1904 של ד"ר שם טוב כשהוא מזריק, עם עוזריו, נסיוב דבר הבקר לפרה בכפר סילוואן (תמונה מס' 5).

לאחר הדברת גל מגיפה זה הוא נשאר בירושלים, משרת כווטרנר בצבא הטורקי במלחמת העולם הראשונה – תחילה כמנהל בית-חולים לגמלים בא"י ולאחר מכן שנה בגליפולי. בעקבות כיבוש הארץ בידי הבריטים, הוא מצטרף לשירות הווטרנרי של ממשלת המנדט הבריטי במשרה חלקית. במקביל, עבד בחברת "צער בעלי חיים". ביולי 1922 הוא משתתף באסיפה בבת גלים. שם טוב יצא לגמלאות בשנת 1935 ונפטר בשנת 1967, בגיל 88.

הסופר שמואל יוסף (ש"י) עגנון, זוכה פרס נובל, הקדיש אחד מסיפוריו לד"ר שם טוב. להלן הסיפור, כפי שהודפס על השער האחורי של חוברת היובל להקמתה של ה.ר.ו.י. (תמונה מס' 6).

השני (1914) בסדר הכניסה לעבודת הרפואה הווטרנרית בארץ היה **ד"ר יצחק סמסונוב**, שעלה עם הוריו מגומל שברוסיה הלבנה בשנת 1890, בהיותו בן תשע – בן הזקונים מתוך ששה. הם התיישבו בחדרה על האדמה שרכשו מאגודת "חובבי ציון" עוד בהיותם ברוסיה. לאחר סיום ביי"ס החקלאי במקווה ישראל, נשלח על ידי האדמיניסטרציה של הברון ללמוד רפואה וטרינרית באלפור שבצרפת. בשנת 1909 חזר והחל לעבוד במושבות הברון רוטשילד. שליטתו בשפות נוספות לעברית – אידיש, ערבית, טורקית, צרפתית וגם אנגלית סייעה לו רבות, בקשריו עם האיכרים היהודים דוברי האידיש, הפלחים והבדואים, השלטונות התורכיים, נציגי הברון בארץ (שהתכתבו בצרפתית) ולימים הבריטים.

אחד משטחי פעילותו החשובים של סמסונוב בשנות עבודתו הראשונות היה הטיפול בדבר הבקר, מחלה מגפתית ממיתה שעשתה שמות במקנה המקומי. בשנת 1910 נגרמו נזקים קשים למתיישבי פתח תקווה אך לא היה ניתן להשיג את הנסיוב (אנטי-סרום), ששימש באותם זמנים כאמצעי המניעה (והטיפול...) היחידי כנגד המחלה. סמסונוב יזם רכישת פרות כדי להפיק מהן את הנסיוב בכוחות עצמו בפתח תקווה. הוא פנה לנציג הברון, ז'ול (יואל) רוזנהק, במיברק ("טלגרמה") בצרפתית, שנשלח מיפו למשרדו של הלה בנצרת, בבקשה לסיועו הדחוף במימון רכישת ראשי הבקר והפקת הנסיוב גם

תמונה מס' 5: ד"ר שם טוב מזריק נגד דבר הבקר. כפר סילוואן, ירושלים 1904

ד"ר יוסף שם טוב מזריק נסיוב נגד דבר הבקר בכפר השילוח (סילוואן), מול הר-ציון, ירושלים, בשנת 1904

רופא תחנת צעיר יהודי מקריסטא נתמנה לפקח על בהמותיו של הכולטן בארץ. יום אחד עשה בכפר אחד בערפו של מדבר. בחזירתו משם עמד לפתע נשא עיניו וראה, ים המלח מכאן ומקום מקדשנו מכאן ורוח צחה מנשבת והאוויר טוב ונאה מכל הערבות שבארץ. ירד מעל החמור והתחיל מטיל והולך כשהוא עושה לו דרך בין הוצים וברקנים ואבני צור ומתהרר וחושב, מי יתגני לדור כאן עם אבותיו וילדיו, ואילו לדור כאן אי אפשר היה שרוחק הוא המקום מן היישוב ולא היה בו סימן של יישוב ולא שום נפש היה חוץ מעוף השמים ומיני הירעים. עשה הרופא עד שהחטיף היום והגיעה עת לחזור ליער. עלה על החמור וחזר ליער.

לאחר קצת ימים חזר ובא, לאחר קצת ימים חזר ובא, כך פעמים הרבה. נתגלגל הדבר שחלתה לו ליערבי פרתו, הביאה אצל הרופא, עשה לה רפואה ונתרפאה.

לימים חלתה אחת, הביאה אצל הרופא עשה לה רפואה ונתרפאה, שמע הערבי שבבקש הוא הרופא להקים לו סוכת קיץ מחוצה ליער, אמר לו הערבי: קרקע יש לי בסביבי היער, אם יפה לך הרי היא שלך. נמצא שהוא המקום שנתאה לו הרופא. קנה הרופא מן הערבי חלקת אדמה של שלושים דונם ובנה לו סוכת קיץ וכרה לו בור ונטע לו גן ועשה לו פרדס שקדים. לגננו עליו כל הפיקחים שבירושלים ואמרו: קבר אותו אדם את מעותיו במדבר. אבל הוא היה בטח בחלקו וכל יום כיהה מני מעבודתו היה רוכב על החמור ובא ומתעסק בנטיעותיו, ופעמים לקח עמו את אשתו הצעירה ואת בניו הימים לשתף אותם בהנאות.

באה הלימה הגדולה והרגה על כל סביבותיה והתריבה בשעת אחת מה שבנו דורות הרבה.

(מתוך הספר "האיש והצמחי" פרק י"ג עמ' לשיי עגנון ז"ל)

תמונה מס' 6

נשלח לוורשה, שם סיים את הגימנסיה (תוך שלקראת סוף לימודיו הוא מתנדב לצבא הצאר למלחמת רוסיה יפן, משרת בוולדיבוסטוק וחוזר לוורשה להשלמת לימודיו). בשנת 1912 סיים את לימודי הרפואה הווטרינרית באוניברסיטה. הוא נשלח לחבל טומסק לטיפול במגיפת דבר הבקר ומחלת דלקת הראות וקרום הריאות בבקר. בתקופת משפט בייליס ובהשפעת זאב ז'בוטינסקי נתפס ד"ר סרברסקי לציונות; בשנת 1914 הוא מפליג עם אשתו באנייה "אודסה 2" לא"י. אחד המצטרפים לאנייה בקושטא הוא משה שרתוק (שרת); בהשפעתו הפך משה סרברסקי לכספי. תחילה הוא משמש כרופא וטרינר למושבות חולדה, בן שמון, גדרה, עקרון ועוד; משנת 1914 הוא משמש, על פי הזמנתו של קראוזה, מנהל ביה"ס "מקווה ישראל", כרופא וטרינר וכמורה לזואוטכניקה ובכך ימשיך עד 1926. על סגנון חייו בימיו הראשונים בארץ ניתן ללמוד ממכתבו של כספי לד"ר ארתור רופין, "אבי ההתיישבות הציונית" – שעמד בראש "המשרד הארצישראלי" ביפו, וניהל את כל פעולות ההתיישבות של התנועה הציונית העולמית (תמונה מס' 8).

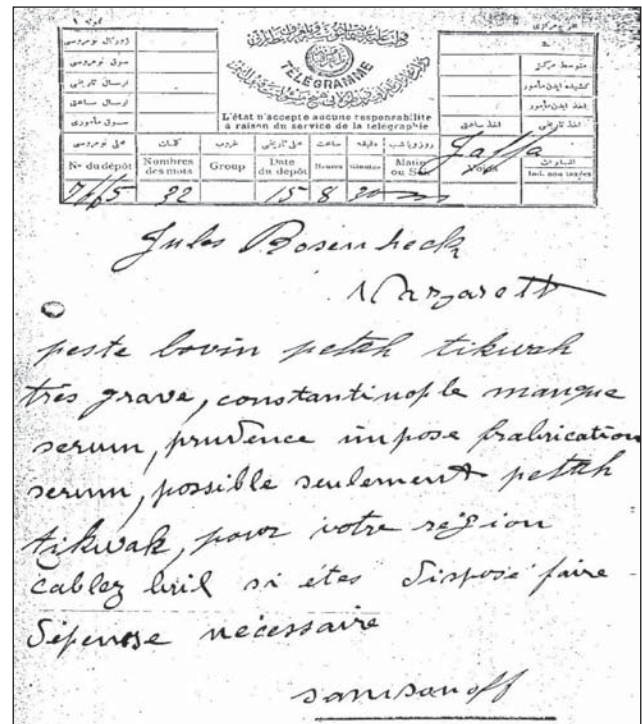
במהלך מלחמת העולם הראשונה היה, ככל הנתינים הזרים, מועמד לגירוש מהארץ אך הוא ניצל מכך על ידי מעבר למגורים במקווה ישראל ועבודה בשירות הצבא הטורקי. עם כיבוש הארץ ע"י הבריטים, הועסק במשרה חלקית ע"י השלטון הצבאי בלוחמה כנגד דבר הבקר. כספי היה הווטרינר הראשון שפתח קליניקה פרטית ביפו ובתל-אביב לטיפול בסוסי עבודה, רפתות חלב פרטיות וגם לכלבים, לרבות בית חולים ומרפאה מודרניים במושגי הזמן (בשכונת פלורנטין דהיום).

בשנת 1918 פתח כספי, לבקשת המוסדות המיישבים, "בית ספר לעוזרים וטרינרים" וקיים אותו במשך שני מחזורים. ס"ה למדו בהם 15 תלמידים, שנתמכו כספית על ידי "ועד הצירים" (ועד של 11 מנהיגים ציונים שהוקם בעקבות הצהרת בלפור ופעל בין השנים 1918-1921; קודמו של "הוועד הלאומי"). חלק גדול מבוגרי ביה"ס של כספי פנו לאחר מכן ללימודי רפואה וטרינרית בחו"ל, לרבות שטורמן (שהיה, לימים, הרופא הראשי של "החקלאית"), אשכנזי, פורטוגלי, בן-יוסף ועוד.

משנת 1919 עד 1926 שימש כספי כרופא וטרינר של בית המטבחים ביפו.

כאשר תל-אביב הייתה לעיר וקם בה בית מטבחים ברחוב הירקון, מונה ד"ר כספי לתפקיד רופא וטרינר עירוני ומנהל בית המטבחים, תפקיד בו נשא מ'28-1926. בשנים 1939-60 היה הרופא הווטרינר העירוני בנתניה, ואז יצא לגמלאות. בנו ברוך הלך בעקבותיו, למד רפואה וטרינרית באדינבורו, סקוטלנד והמשיך בהפעלת המרפאה.

ד"ר משה כספי היה פעיל בה.ר.ו.י. במשך כל חייו; הוא נפטר בשנת 1969 בגיל 85.

תמונה מס' 7

לצרכי אזורים אחרים, וזאת לנוכח תשובת קונסטנטינופול כי "אין נסיוב" (תמונה מס' 7).

עבודתו סייעה מאד לאיכרים; כשהחלה מלחמת העולם הראשונה, גויס לצבא, שרת כסרן בצבא הטורקי והתגורר עם משפחתו בדמשק. הוא שמש כמנהל ורופא וטרינר של אורות הסוסים והפרדים של הצבא הטורקי בדמשק. לקראת סוף שלטון הטורקים, נאסר באשמת ריגול לטובת צרפת ואנגליה ונכלא בכלא דמשק. הייתה זו תקופת ניל"י ושרה אהרונסון. אח לצרה בכלא היה גם ד"ר טיכו, רופא העיניים המפורסם. לקראת סוף המלחמה שוחרר מהכלא מחוסר הוכחות, והוחזר לתפקידו. לאחר המלחמה שב להתגורר שוב בבית המשפחה בחדרה וחדש עבודתו במושבות הברון (פיק"א) וכרופא פרטי בצפון הארץ. בשנת 1921 צורף לשירות הווטרינרי הממשלתי המנדטורי במשרה מלאה, כ"קצין וטרינרי מחוז" לחיפה ונפותיה ותפקיד זה מילא, תוך המשך קשריו עם מושבות הגליל והשומרון, עד צאתו לגמלאות ב-1939. הוא היה הבכיר בשירות זה בין הווטרינרים היהודים. ד"ר סמסונוב היה ממקימי שכונת בת-גלים בחיפה, בשנים 1921-1922. בביתו שם נתקיימה, ביולי 1922, ביזמה משותפת עם ד"ר נריה, אסיפת היסוד של הסתדרות הרופאים הווטרינרים העבריים בה שימש כיו"ר בשנים 1922-1930. הוא נפטר בשנת 1944, בגיל 62.

ד"ר משה כספי (סרברסקי), המשתתף השלישי באסיפה בת-גלים, החל לעבוד בא"י בשנת 1914. הוא נולד בבור (אוקראינה) בשנת 1885. לאחר ביה"ס היסודי וחינוך מסורתי,

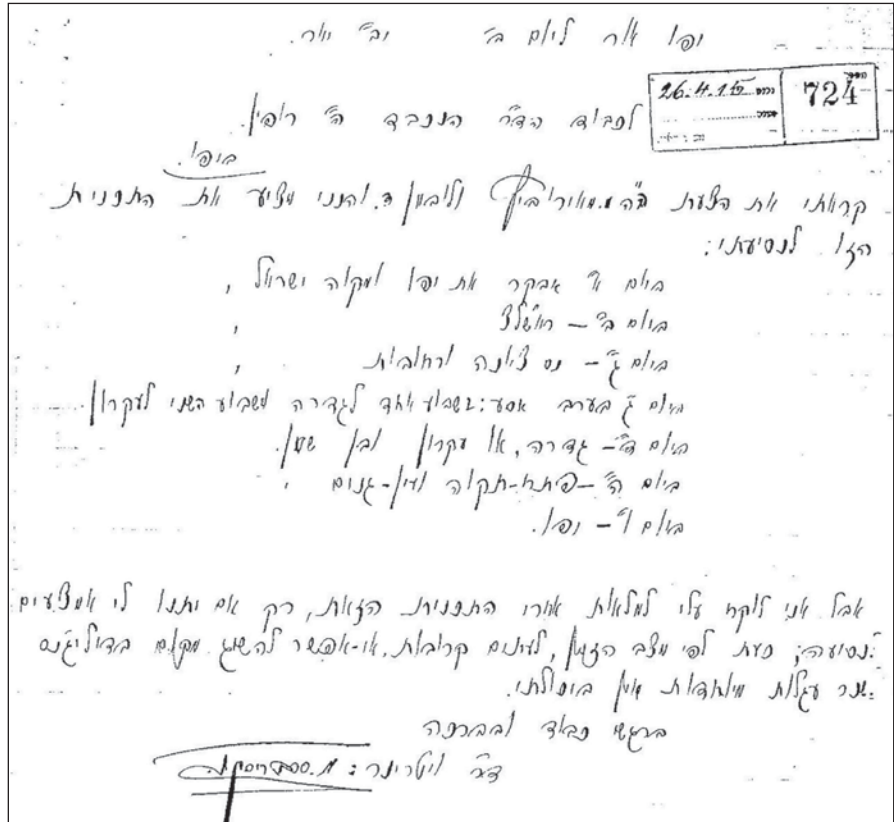
ספרו "המקנה במשק" שעסק באנטומיה של חיות בית, ההיגינה שלהן ומבחר מחלות. בשנת 1939 הופיע חלקו השני של ספר, שעסק בבעיות הרבייה, ההמלטה והטיפול בוולד. ד"ר פרוינד ראה בהסברה חלק חשוב מעבודת הווטרנר וכתב עשרות מאמרים, גם לאחר יציאתו לגמלאות (1960), חלקם בחתימת "סבא של אמיר".

בשנת 1922 היה שותף להקמת סקצית הרופאים הווטרנרים שבמסגרת ההסתדרות הרפואית העברית, ואילו בשנת 1928 היה מהדוברים הראשיים באספה בה הוחלט על הקמת הסתדרות עצמאית (ה.ר.ו.י.). הוא כיהן כיו"ר ההסתדרות בשנים 1930-1939 והיה עורכו הראשון של "עלון הסתדרות הרופאים הווטרנרים" שהחל להופיע באפריל 1939 והפך עם השנים לרבעון "הרפואה הווטרנרית" (תמונה מס' 9).

בשנת 1941 נתמנה ד"ר פרוינד לרופא הראשי של "החקלאית" וזאת עשה ביד רמה ובהצלחה רבה;

בין היתר, בהדברת מחלות הברוצלוזיס ("הפלה מדבקת") והשחפת בבקר - מחלות שממשלת המנדט הייתה אמורה לעסוק בהן. בשנת 1943 נפל בנו אלי בקרבות מלחמת העולם השנייה בסיציליה, בעקבות זאת פרוינד מצרף את שם הבן לשם משפחתו - אביאלי. בשנת 1946 הוא נוסע להולנד ומגייס את פרופ' פרנקל לסייע באספקת תרכיב נגד מחלת הפוט, אשר עד אז לא נמצא בשימוש בארץ. הוא מקדם את נושא פתיחת מכון וטרנרי מרכזי, וכבר בשנים מוקדמות מעלה את הצורך בפתיחת ב"ס לרפואה וטרנרית בישראל. עם הקמת המדינה מתמנה ד"ר פרוינד לעמוד בראש האגף לבעלי חיים במשרד החקלאות, האחראי גם על השירותים הווטרנריים. לפיכך הוא "הרופא הווטרנרי הראשי" (CVO). לאחר צאתו לגמלאות, בשנת 1960, מופרדות שתי היחידות: "השירותים הווטרנריים ובריאות המקנה" הופכים ליחידה נפרדת במשרד החקלאות.

ד"ר פרוינד העלה את ישראל על מפת הווטרנריה העולמית; היה נשיא הכבוד של ה.ר.ו.י., וגם לאחר יציאתו לגמלאות תרם בייעוץ לארצות מתפתחות (ליבריה). תמיכתו המוקדמת של ד"ר פרוינד בהקמת ב"ס לרפואה וטרנרית בישראל הלכה והתחזקה במהלך השנים; כאשר

תמונה מס' 8: ד"ר סרברסקי כספי לד"ר ארתור רופין "ב באייר תרע"ה, 26.4.1915

הרופא הווטרנרי היהודי הרביעי בא"י, אשר היה בדרכו לאסיפה בבית סמסונוב אך החמיץ אותה, היה **ד"ר שלמה זיגמונד פרוינד**.

ד"ר פרוינד נולד בשנת 1895 בעיר פניוביץ שבאזור שלזיה, גרמניה. בנעוריו רצה ללמוד רפואה, אך משהחליט לעלות ארצה העדיף ללמוד מקצוע שיוכל לתרום בו ליישוב הארץ ובחר ברפואה וטרנרית. את לימודיו סיים במינכן בשנת 1921. באותה שנה הוחלט ב"החקלאית" (שהוקמה בשנת 1919) להעסיק רופא וטרנרי מוסמך ולא להסתפק ב"עוזר וטרנרי". בהמלצת ד"ר רופין נבחר ד"ר פרוינד. הוא הגיע ארצה בדצמבר 1921 והתיישב עם משפחתו ביבנאל, שם קיבל דירת שני חדרים ואורווה לסוס ששימש ככלי רכבו. תוך עבודתו בגליל, בתנאים פרימיטיביים, למד את הבעיות הווטרנריות של האזור והארץ: בעיות קליניות, אפידמיולוגיות ומשקיות. לאחר ארבע שנים בגליל התחתון, עבר לתל-אביב שם המשיך לעבוד ביישובי הסביבה מטעם "החקלאית" וכן לימד זואוטכניקה בבתי הספר החקלאיים בן-שמון ומקווה ישראל. הוא הרבה לכתוב בנושאים וטרנריים; עוד בשנת 1923 פורסמה סידרת מאמרים שלו בירחון "השדה" בנושא "הקרציות והמלחמה בהן". בשנת 1936 פורסם

חגגה ה.ר.ו.ג. את יובל ה-50 להקמתה, בשנת 1972, תרם ד"ר פרוינד את מאמר הפתיחה: "חמישים שנה להסתדרות הרופאים הווטרינרים בישראל". המאמר הסתיים בברכה (תמונה מס' 10).

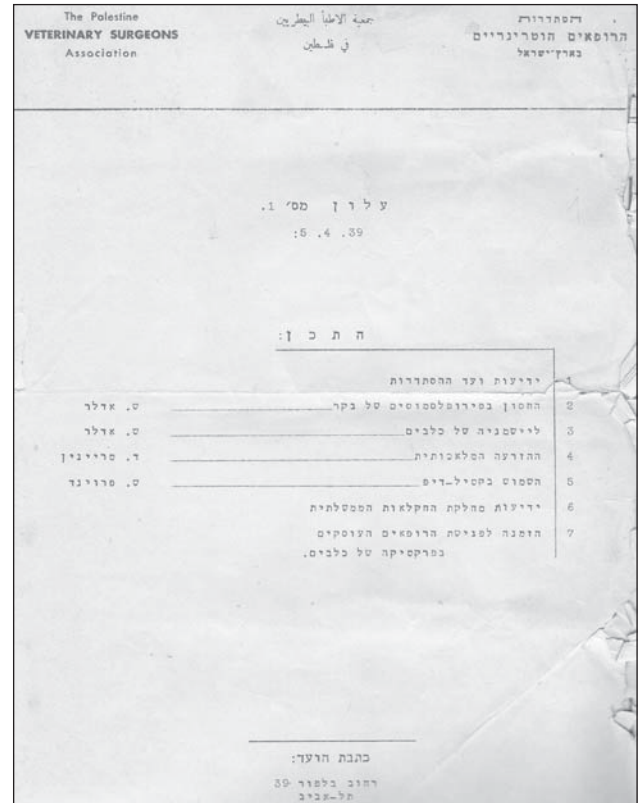
התעניינותו של ד"ר פרוינד במקצוע לא פגה מעולם; הסיפור הבא, שהובא לידיעתנו על ידי ד"ר עמי נריה בספרו "רפואה וטרינרית בארץ ישראל", ממחיש זאת – וכן את חוש ההומור שאפיין את האיש:

"יום אחד בא הפנסיונר פרוינד לבקר את הפנסיונר גבתי (שר החקלאות לשעבר). שואל גבתי: אתה עדיין עוסק במקצוע? כן, ענה פרוינד. פעם בחודש אני בא לספריה במכון הווטרינרי וקורא. האם יש חידושים? אומר לך, אם אני קורא משהו שאיני מבין – זה בוודאי חידושים!".

ד"ר פרוינד נפטר בשנת 1988 והוא בן 93. הוא נקבר ביבנאל.

החמישי בקבוצתנו הוא ד"ר יעקב נריה (קבקביץ), שעלה ארצה והחל עבודתו בה כווטרינר בשנת 1922. יליד 1892 בעיר לומז'ה שבפולין, החל לימודיו הווטרינריים בוורשה בשנת 1912. בשנת 1915 הועברה האוניברסיטה לנובוצ'רקסק (רוסיה) בגלל המלחמה; לאחר הפסקת לימודים לשלוש שנים, שבמהלכן עבד בבית המטבחים בלומז'ה ועסק בפעילות ציונית ותרבותית-חברתית מסועפת, השלים נריה את לימודיו בנובוצ'רקסק וקבל שם את הדיפלומה בשנת 1919. תחילה עבד במקצועו כרופא ממשלתי בלומז'ה, אח"כ בנר-בוגרודאק (מחוז ויל-

נה) ובשנת 1921 בצבא פולין, כשהוא מוכתר בתואר "Podporucznik". בפברואר 1922 הגשים את חלומו מנוער ועלה ארצה. כעבור חודשים ספורים קיבל עבודה ב"החקלאית" במחוז יהודה ובסביבות ירושלים. בשנת 1925 יצא להשתלמות בזואוטכניקה באיטליה וגרמניה, ולאחר שובו שימש כמדריך זואוטכניווטרינרי במשקים, מטעם תחנת הניסיונות של ההנהלה הציונית. בשנת 1930 עבר למגדיאל ומשם, כעבור שלוש שנים, לכפר מל"ל – והיה לרופאה של "החקלאית" באזור

תמונה מס' 9

כאשר בשנות השלושים פרצה בדיר העגלות בדגניה ג' מגיפת הפסטורלה, איבחו ד"ר שפירא נכוחה את המחלה, אך לאישור האיבחון נאלץ להעביר פגרים לבית-החולים "הדסה" בתל-אביב, ושם, דומני ע"י ד"ר קרפלוס, בוצעו הניתוחים שלאחר המוות ואושר האיבחון הקליני.

כיום שונה מצבנו משהיה בשנים עברו; ממתן מספר היינו בחמישים שנה ל"גוי גדול", מצויים פרופסורים ואנשי מחקר במסגרת המכון הווטרינרי ומוסדות מחקר אחרים, קיים מחקר ברמה גבוהה למדי, ואף כי המצב עדיין אינו משביע רצון לחלוטין, נראה שאנו מוכנים להתבססות מדעית ורוחנית, הקמת מוסדות הוראה ומחקר.

ברכתי שהכנס המאה של הסתדרותנו יתקיים במגרשי בית-הספר הווטרינרי הגבוה, בנוכחות מאות חברים למקצוע, אשר רובם סיימו חוק לימודיהם בארץ.

תמונה מס' 10

באסיפת היסוד שאותה יזם עם סמסונוב. הוא שימש כמזכיר ההסתדרות מיום הקמתה ועד 1939, כאשר נבחר ליו"ר, תפקיד בו כיהן עד יום מותו, בשנת 1945, כשנפגע ע"י רכב צבאי בריטי בדרכו למשק, והוא בן 53.

מאז ינואר 1942 ערך נריה את ששת הקבצים שהיוו את השלב השני של הרבעון "רפואה וטרינרית". המשמעות של פעילות זו, רוחב היריעה והמאמץ המקצועי והארגוני – וזאת, במסגרת ארגון שמספר חבריו באותה עת פחות מתשעים! – מתחורות כאשר מעיינים בתוכן העניינים של אחת מהחבורות (תמונה מס' 11).

היום, 47 מכם מסיימים את לימודיהם, מקבלים תעודותיהם ומצטרפים לעם הרב של כאלפיים רופאים וטרינרים שבישראל. ביום זה ראוי כי תיזכר ראשיתה של השלשלת שאתם ממשיכיה.

פתחנו בג'יימס האריוט וג'ון דוליטל ובשנת 1922 – כאשר היו בארץ זו, סך הכל 17 רופאים וטרינרים, ובהם שבעה יהודים. בחמישה מהם פגשנו.

נסיים ב-2011, כאשר מספר הווטרינרים בארץ מגיע לכשלוש-מאות מונים (300X!!) לעומת 1922, ובדברים שנאמרו, כנראה, לפני כ-2200 שנה, אך עומדים בתוקפם כאילו נולדו זה עתה:

וְהִיא רֵאשִׁיתְךָ מִצֶּעֶר, וְאַחֲרֶיהָ, יִשְׁגָּה מֵאֵד. (איוב ח', 7).

*

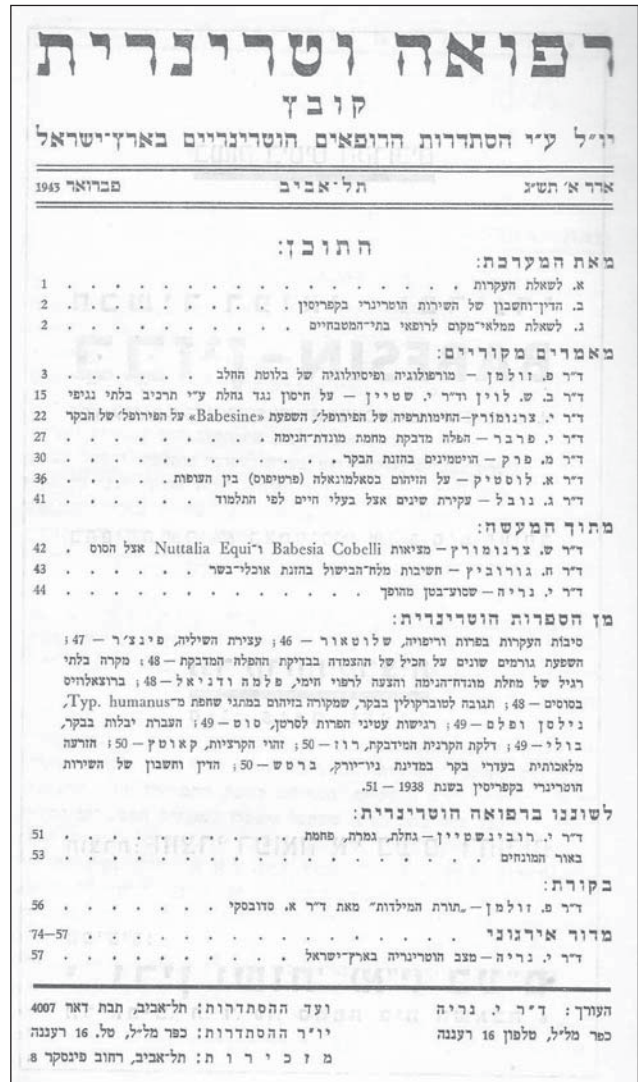
סקירה זו לא הייתה אפשרית ללא הסתמכות על נתונים של שני מקורות, שפורסמו בתמיכתו של שלמה דורי, מייסדו ומנהלו הראשון של מוזיאון הרפת הישראלית, קבוץ יפעת:

1. עמי נריה (2001) "רפואה וטרינרית בארץ ישראל – חמישים שנות רפואה וטרינרית, 1917-1967".

Ami Neria (2001). *Veterinary Medicine in Eretz Israel – Fifty Years of Veterinary Medicine, 1917-1967*.

2. דוד מלצר (1995), "ההיסטוריה של הרפואה הווטרינרית בארץ-ישראל בשלהי התקופה העות'מאנית (1870-1917)". עבודת גמר מוגשת כמילוי חלקי של הדרישות לשם קבלת תואר דוקטור לרפואה וטרינרית, ב"הס לרפואה וטרינרית ע"ש קורט, האוניברסיטה העברית ירושלים.

David Meltzer (1995). *The History of Veterinary Medicine in Israel During the Last Phase of Ottoman Period (1870-1917)*.

תמונה מס' 11

השרון. תחילה, חמור משמש לו לרכב; עם הרחבת האזור – עבר לנסיעה במכונית.

מאז עלייתו היה נריה פעיל בהדרכה, הרצה לבוקרים ופרסם מאמרים מקצועיים בעיתונות החקלאית אודות מגוון רחב של מחלות מקנה, הזנה וזואוטכניקה. הוא תרם חידושי לשון לטרמינולוגיה המקצועית. ד"ר נריה היה פעיל בקידום הקמתה של ההסתדרות הרופאים הווטרינרים והשתתף